

**בבית הדין המשמעתי לערעורים
באוניברסיטת תל-אביב**

המערער: *****

באמצעות בא כוחו, מר אחמד מיטואלי, סנגור סטודנטים

נגד

המשיבה: המזכירות האקדמית, אוניברסיטת תל-אביב
באמצעות בא כוחה, עו"ד ירון זהבי

פסק דין

המערער הוא תלמיד שנה ד' בבית הספר לרפואת שיניים בפקולטה לרפואה ("הפקולטה"). ביום 19.6.2019 הורשע המערער על-ידי ועדת המשמעת של הפקולטה לרפואה על שום שחתימתו הופיעה בדף נוכחות של קורס "מיומנויות יסוד משמרת", למרות שלא נכח בשיעור, אלא ביקש מחברו לחתום במקומו. העונש שנגזר עליו על ידי הוועדה הפקולטית הוא פסילת הקורס. בשל גודלו ומרכזיותו של הקורס, משמעותה של פסילת הקורס היא עיכוב בשנה שלמה של סיום התואר שלו, וכן הפרדתו מקבוצת חבריו ללימודים. לאור זאת, המערער ביקש שיושת עליו עונש של הרחקה על תנאי חלף פסילת הקורס.

במסגרת ההוראות התקנוניות החדשות בפרק השביעי לתקנון המשמעת (סטודנטים), שנכנסו לתוקף בתאריך 17.1.2018 ותוקנו בתאריך 28.11.2018, הועברו חלק מסמכויות המשמעת לאחראי משמעת פקולטיים. לפי הוראות אלה, לפקולטה לא היתה סמכות, לכאורה, לפסוק עונש של הרחקה על תנאי, שנחשב חמור יותר מעונש של פסילת הקורס. מכאן הערער. לאחר שקיימנו שני דיונים וביקשנו הבהרות מהפקולטה ומהקובל האוניברסיטאי, הגיעו הצדדים להסכמה לפיה יבוטל העונש המקורי שהוטל על המערער, ובמקומו יוטל עליו עונש של נזיפה וכן הרחקה על תנאי לשנתיים, עד לתום לימודיו. עם זאת, לאור חשיבותו וראשוניותו של המקרה, שעוסק לראשונה בפרשנות של ההליך המשמעתי הפקולטי, בחרנו להרחיב מעט את הדיון, למרות שהצדדים הגיעו להסכמה, שאותה אנו מאמצים בפסק דין זה.

ערעור זה הוא אחד מהראשונים שהובאו בפני בית הדין לערעורים על החלטת ועדת משמעת פקולטית. ועדות אלה הוקמו מכוח הפרק השביעי לתקנון משמעת – סטודנטים, שכותרתו "בירור משמעתי פקולטי". פרק זה הוסף לתקנון המשמעת בתאריך 17 בינואר 2018, והורה על הקמת מערכת בירור משמעתי לתלמידים הלמודים במסגרתה. בעקבות תיקון זה הוקמו בפקולטות השונות באוניברסיטה מנגנוני בירור משמעתיים פנימיים, שאחראים לדרך ברשימת

עבירות מצומצמת יותר (הקבועה בסעיף 73.18) מזו הקבועה בתקנון באופן כללי, ולהטיל בגינן עונשים, הקבועים בסעיף 73.19. בהתאם לרשימת העבירות המצומצמת והקלה יותר, גם העונשים שאותם רשאים להטיל הגופים הפקולטיים הם קלים יותר ואינם כוללים את הענישה החמורה יותר כגון הרחקה, הרחקה על תנאי, ועוד.

העובדות

כאמור, המערער הורשע, בהודאתו, בכך שביקש מחברו ללימודים לרשום את שמו ברשימת הנוכחים בשיעור בקורס "מיומנויות יסוד משמרת" (שנה ד'), למרות שלא נכח באותו שיעור. משנתפס, הגיב המערער במספר שקרים, ושינה את גרסתו פעמיים, אולם לבסוף, הודה במעשיו והביע חרטה. בהליך המשמעתי שהתקיים בפקולטה נגזר על המערער עונש של פסילה של הקורס כולו.

בערעור שלפנינו, המערער שב ומודה בעבירה שביצע ואף חוזר מביע עליה חרטה. כאמור, המערער טען שמדובר בקורס שנתי עתיר נקודות, שפסילתו המוחלטת תגרום לעיכוב של שנה שלמה בסיום לימודיו, ולהפרדתו מחבריו לספסל הלימודים (שכן יאלץ ללמוד מעתה והלאה עם השנתון שמתחתיו). לפיכך, ביקש המערער שחלף פסילת הקורס ייגזר עליו עונש של הרחקה על תנאי. למרות שעל פי מדרג הענישה המקובל באוניברסיטה עונש של הרחקה על תנאי חמור יותר מפסילת קורס, טוען המערער שבמקרה הנדון עונש ההרחקה על תנאי יפגע בו פחות שכן הוא יאפשר לו להמשיך את לימודיו כבר בשנה הבאה, עם חבריו לכיתה. למעשה, טוען המערער, פסילת הקורס משמעה הרחקה בפועל לשנה שלמה, וזו דרגת ענישה כבדה מהמקובל במקרים מקבילים של עבירת "התנהגות שאינה הולמת מעמד של תלמיד" (סעיף 73.18.א). בנוסף טען המערער כי הרחקה על תנאי תשמש כעונש מרתיע יותר, מכיוון שכך תמשיך חרב ההרחקה להתנופף מעל לראשו גם בהמשך לימודיו.

הכרעה והנחיות

כאמור, לאחר שני דיונים שהתקיימו הגיעו הצדדים להסכמה לפיה העונש המקורי יבוטל – כלומר לא תהיה פסילה משמעית של הקורס המדובר – ובמקומו יוטל על המערער עונש של נזיפה והרחקה על תנאי לשנתיים עד תום לימודיו. במהלך הדיונים התבררו מספר נקודות שאותן ברצוננו לחדד, כדי לוודא שהפקולטות שמקיימות הליכי משמעת בהתאם להוראות הפרק השביעי ("בירור משמעתי פקולטי") יקפידו על מספר עקרונות מכאן ולהבא. פסק דין זה מכווון גם למזכירות האקדמית כדי שתוודא שהוראות מתאימות יופצו לגורמי המשמעת הפקולטיים.

1. על ההחלטה הפקולטית לכלול בבירור את סעיף האישום ואת סעיף ההרשעה: במהלך

הדיון התברר כי ההחלטה המקורית של הפקולטה לא כללה את הסעיף התקנוני שבו

הורשע המערער. החלטת הפקולטה רק ציינה את המעשים שאותם ביצע המערער ואת העונש שנגזר עליו, מבלי שצויינה העבירה שבה הואשם או הורשע. רק לאחר שביקשנו הבהרות מהפקולטה, הועבר אלינו סעיף ההרשעה. על אף שלא ניתן לבוא לפקולטה בטענות לאור ראשונות ההליך, למותר לציין שדבר זה אינו תקין ועליו להשתנות מכאן ולהבא, לא רק בפקולטה לרופאה אלא בכל האוניברסיטה. על גורמי המשמעת הפקולטיים לוודא שהחלטות של האחראי המשמעת יכללו פרטים חיוניים אלה. על המזכירות האקדמית לוודא שנוהל זה יופץ ויקום בכל האוניברסיטה.

2. **על הפרוטוקול של ההליך הפקולטי לכלול את כלל השיקולים שהופעלו על ידי אחראי המשמעת הפקולטי, לרבות שקילת החלופות העונשיות על ידו (ככל שאלה נשקלו):** במהלך הדיון בערעור התברר שהפרוטוקול של הדיון המשמעת בפקולטה לא כלל דיון בחלופות העונשיות, ולא כלל דיון במשמעות הקשה שתהיה לפסילת הקורס. לאחר שביקשנו הבהרה מהפקולטה בדבר השאלה האם ניתן משקל ראוי לכך שמשמעות פסילת הקורס היא עיכוב בשנה של סיום הלימודים הבהירה הפקולטה שעניין זה נשקל על ידיהם. אלא, כאמור, שלכך לא ניתן ביטוי בפרוטוקול. אף שאיננו מטילים ספק שהגורמים בפקולטה הפעילו את שיקול דעתם, ברי שעל הפרוטוקול לשקף בצורה מהימנה את עיקרי הדיון ואת עיקרי ההחלטה. המשמעות מרחיקת הלכת של פסילת הקורס היא, ללא ספק, סוגיה עיקרית כזו, שחייבת להופיע בפרוטוקול. מעבר למוכן מאליו, לפרוטוקול תקין חשיבות רבה גם במתן אפשרות לבית הדין לערעורים לעשות את מלאכתו במהירות וביעילות.

3. **על הקובל האוניברסיטאי והמזכירות האקדמית לקבוע בהדרגה אמות מידה לפיהן יוחלט אילו עבירות יידונו בפקולטות ואילו עבירות יידונו אצל הממונה האוניברסיטאי על המשמעת:** זאת, מפני שמקרים שונים של עבירות שהתיקון מעניק לאחראים הפקולטיים סמכות מקבילה לדון בהם, ראויים אולי להידון דווקא בפני הממונה האוניברסיטאי על המשמעת. זאת למשל, ומבלי שאנו קובעים מסמרות בעניין, לאור חומרתם היחסית, חשיבות קביעתו של רף ענישה אחיד בכל הקמפוס לגביהם, ועוד שיקולים שונים. כך בענייננו, למרות שמדובר לכאורה בעבירה קלה באופן יחסי ("התנהגות שאינה הולמת מעמד של תלמיד"), ברי שהפקולטה סבורה היתה שמדובר בעבירת אמינות חמורה למדי, שהצדיקה עונש חמור יותר מנזיפה. עם זאת, מאחר שלא היתה בידי הפקולטה האפשרות התקנונית לקבוע הרחקה על תנאי (עונש זה אינו מצוי ברשימת העונשים הקבועה בסעיף 73.19), קבעה את העונש החמור יותר, דה-פקטו, של פסילת הקורס. שיקולים כגון אלו, שבהם אין אנו קובעים מסמרות בעניין זה, ראוי שיבואו בפני הקובל האוניברסיטאי ויהפכו עם הזמן לקווי מדיניות ברורים יותר.

4. בערעורים עתידיים על החלטות הוועדות הפקולטיות יש לשלוח נציג מטעם הפקולטה שיוכל להבהיר את שיקוליה לבית הדין, ולהיות מוסמך להעביר מידע נחוץ כגון אפשרות להשלים קורסים, לחדד את השיקולים האקדמיים והמשמעותיים שעמדו בפני הפקולטה, ועוד.

5. על המזכירות האקדמית לשקול בחינה של סמכויות הענישה שנמסרו לפקולטות: קשת העונשים שעומדת כיום בפני אחראי משמעת פקולטיים כוללת נזיפה, קנס כספי ופסילת קורס. נראה שעל פניו לא הייתה כוונה לתת לפקולטות סמכות הרחקה, שכן רובם הגדול של הקורסים ברחבי הקמפוס אינם מונעים מעבר שנה. יתכן שהפער בין עונשים קלים כגון נזיפה וקנס כספי לבין הרחקה הוא גדול מדי, ובמקרים שונים עלול לדחוק את הפקולטה להטיל עונש כבד מדי, כגון פסילת קורס שמשמעה עיכוב סיום הלימודים בשנה (כמו בענייננו). נציג הפקולטה לרפואה שדיבר בפנינו הסכים שלו הייתה בפני הפקולטה חלופה מחמירה פחות מפסילת הקורס אך מחמירה יותר מנזיפה בלבד, זו בהחלט הייתה נשקלת וייתכן שאף נבחרת.

בטרם נסיים אנו מוצאים לנכון להבהיר כי פסק דיננו אינו מחליף את שיקול דעת הפקולטה. כאמור, הצדדים הגיעו להסכמה על העונש, ונזיפה והרחקה על תנאי תואמים לרף הענישה המקובל במקרים שכאלו. בנוסף, הובהר לנו על ידי הפקולטה כי הקורס המדובר בנוי משלושה פרמטרים: ציון מעשי, ציון עיוני, והערכת מדריך. בכל אחד מהפרמטרים האלו יש לקבל ציון עובר לפי התקנון, וזהו שיקול אקדמי מובהק של הפקולטה להחליט האם התלמיד עבר את שלושת הרכיבים של הקורס. פסק דין זה עוסק אך ורק בהחלטה המשמעתית על פסילת הקורס ולא בהחלטה האקדמית שהיא של הפקולטה בלבד, בדבר מעבר או כשלון בקורס. אנו מדגישים זאת במיוחד מפני שנאמר לנו שהפקולטה משקלת שיקולים של התנהגות ואתיקה במסגרת הפרמטר של "הערכת מדריך". כאמור, לגבי שיקולים אקדמיים אלה אין לבית הדין כל סמכות.

לסיכום, לאור הסכמת הצדדים ולאור בחינת רף הענישה המקובל במקרים אלה, אנו גוזרים על המערער עונש של נזיפה והרחקה על תנאי לשנתיים עד תום לימודיו. זאת, במקום העונש המקורי של פסילת הקורס.

ניתן היום, 24.9.2019, בהיעדר הצדדים.

יפורסם ללא שם התלמיד.

חבר בית הדין
טום שיפטר

יו"ר בית הדין
פרופ' ישי בלנק

חברת בית הדין
פרופ' הדס מנדל